

Bilgiyi Kadim Referanslarla İlişkilendirmeli

Dr. Necdet Subaşı ile Ramazan ayı içerisinde gündelik hayat pratiklerindeki değişiklikleri, medyanın din ve Müslümanlıkla kurduğu ilişkiyi konuştuk

Türkiye’de son dönemde dindarlığın artması veya azalması konusunda çok çeşitli görüşler ortaya atılıyor. Bu konularda yazılan akademik tezlerin sayısı da her geçen gün artıyor.

Modernleşme, dini hayat, dinin gündelik hayattaki yeri ve kapladığı alanlarla ilgili çok sayıda çalışmaya imza atan Dr. Necdet Subaşı ile bu çerçevede Ramazan ayı içerisinde gündelik hayat pratiklerindeki değişiklikleri, medyanın din ve Müslümanlıkla kurduğu ilişkiyi konuştuk.

Medyanın bir manipülasyon aracı olarak kendini kabul ettirdiğine değinen Subaşı, “Bu gürültüyü, bu izdihamı aşmak için bir yol olmalı. Ama bunun için de önce bilmek sonra da o bilgiyi kadim referanslarla ilişkilendirmek ve uzlaştırmak gerekiyor.” şeklinde konuştu.

Ramazanla birlikte kendi varlık dünyamıza odaklanmamızın hızlandığını belirten Necdet Subaşı, Ramazanın başka hiçbir ayda karşılaşmadığımız bir sükunetle hayatın geçiciliği, insanın zayıflığı ve sabrın değeri hakkında öğrettiği emsalsiz hâllerle kalan diğer ayların geçimini sağlayacak yeni ve dinamik bir maneviyat ürettiğini söylüyor.

Hülya Günaydın: Ramazan ayı içerisinde gündelik hayat pratiklerindeki farklılaşmayı göz önünde bulundurduğumuzda dinî prensiplerin hayatın temel tercihleri üzerindeki etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Dr. Necdet Subaşı: Aslında hayat Ramazanla birlikte ağırlaşıyor. Ancak bu ağırlaşma çekilmez bir ağırlaşma değil, yavaşlama demek daha doğru. Sürdürülebilir, devam edilebilir bir şey gibi katılıyor hayatımıza. Bize kendimizden başlayarak ilintili olduğumuz, ilişkide olduğumuz her şey hakkında yeni bir başlangıç yapma fırsatı sunuyor. Kendi varlık dünyamıza odaklanmamızı hızlandırıyor. Geçişmelerimizi, ihmallerimizi, unuttuklarımızı bizim için hatırlatan bir vesile oluyor. Evet bu bir yavaşlama bence. İlginç bir ay bu ay. Kaçırdıklarımıza böylece ancak yetişebiliyor, peşimizden koşturanları ancak bu vesileyle durup bekliyoruz.

HAYATIN GEÇİCİLİĞİ, İNSANIN ZAYIFLIĞI VE SABRIN DEĞERİ

Tabii ki hayatta herkes büsbütün bu iklime dahil olmuyor. Ramazan onu hissedenlerle hissetmeyenlerin, yaşayanlarla yaşamayanların imtihanına dönüşüyor. Ramazanın gündelik hayatın ritimleriyle nasıl eşleştiği hakkında pek çok analiz var.

Gerçekten de Ramazan başka hiçbir ayda karşılaşmadığımız bir sükunetle hayatın geçiciliği, insanın zayıflığı ve sabrın değeri hakkında öğrettiği emsalsiz hâllerle aklı başında olan herkes için kalan diğer ayların geçimini sağlayacak yeni ve dinamik bir maneviyat üretiyor.

“Değişim” kavramını küreselleşme bağlamında ele aldığımızda genellikle negatif bir anlam yüklemesiyle karşı karşıya kalınıyor. Modernleşme bağlamında din üzerine konuştuğumuzda ortadaki değişimin yönünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yaşadığımız süreçlerden din de payını alıyor. İslam gibi sağlam bir kaynağa ve tarihe ve insana karşı direnmiş bir sahilliğe sahip olan bir din için değişim kavramını daha özenli kullanmakta yarar var. Modernleşme süreçlerinin din konusundaki bakış açılarımızı manipüle ettiğinde kuşku yok. Din ile ilişki kurarken her zamankinden daha fazla sahillik ve sahilalık kaygısını güder olduk. Din eskisi gibi her yerde, eskisi gibi her bağlamda hatırlanan bir şey. Ama bir başka açıdan bakıldığında eldeki dinin bizi Allah’a ne ölçüde yaklaştıracığı da ayrı bir sorun. Eldeki dinden kastım, insanın nankör ve çok bilmiş müdahalelerine maruz kalan din tabii ki.

Dinin gündelikleşmesi, dindarlığın ölçülebilir, değerlendirilebilir bir forma tabii kılınmaya çalışılması maneviyat arayışında hepimizi gerekli bir tedirginliğe yönlendiriyor. Ortadaki değişime gelince, izin verirsiniz ben yine o sahil damardan söz etmek isterim. Kesintisiz bir süreklilik içinde İslam’ı ilk günkü gibi dinamik, besleyici ve onarıcı özellikleriyle birlikte korumaya çalışan, onu hepimiz için tüm insanlık için bir hidayet kaynağı olarak gören hem modern hem de geleneksel olanda bir karşılığı olan bir doğrusal çizgi hep var. Doğrusu İslam’la ilişkilerimizden söz ederken daha çok Allah’la aramızı düzeltmek ve O’nun rızasını kazanmayı kastediyorum. Bilgi de onunla başlayan güç ve iktidar da bir yere kadar iş görüyor. Sonunda hesap gününde insana yöneltilecek ilk soru, “men rabbuke”dir.

Değişim karşısında bir teslimiyet mi söz konusu yoksa bazı direnç odaklarından söz edebilir miyiz?

Bunun olmaması imkânsız. Bir şeylerin ters gittiğini düşünen herkes sonuçta geldiği yolu, tutturduğu yönü ve tabii ki yol ahvalini gözden geçirme gereği duyuyor. Osmanlı bozgununda bile gerekçeler tartışılırken üzerinden geçilen en önemli soru kendi Müslümanlığımızın değer ve niteliğiyle ilgiliydi. "Nerede hata yaptık?" üzerinden gidilen bir soru. Allah’la müstakilen sağlam bir ilişkiyi kurmayı başaran bir insan için hem uhrevi hem de dünyevi anlamda çekincesiz, iç tutarlılığı yüksek, bütünlüklü bir bakış açısı gerekiyor.

ASLOLAN MUTMAIN OLMUŞ BİR NEFSTİR

Feraset de hikmet de amel de ancak bu çerçevede değerlendirilebilir bana göre. Bu bağlamda kuşkusuz Müslümanların kendilerine özgü direnç mekanizmaları hep var.

Haramlar da helaller de bellidir. Bunlara ilişkin dikkat hukuki bir çerçevede işlese de aslolan bütün bunlarla birlikte mutmain olmuş bir nefstir. Kalbinde iyiliğe ve mükerrem bir insan olmaya hiçbir yol bulmayan için olup biten sadece riya ve gösterişten ibarettir. İşin doğrusunu her durumda Allah bilir, kalplerdekini de.

Türkiye özelinde Müslümanların kapitalizmle ilişkisini gözönünde bulunduracak olursak bu ilişki hangi ahlaki düzlemde sürdürülmektedir?

-Kapitalizmin bizi nasıl kendine ram ettiğini söylemeye dilim varmıyor. Kapitalizm uzun bir hikâye. Tüketim dünyası, dünyaya meyletme, asılları kaybetme gibi şeyler Kapitalizm dünya ölçeğinde hepimizi zapt etmeden önce salih Müslümanların en esaslı derdi buydu. O gün bugündür bu sahte anlam dünyalarına tav olmaktan mutlu olanlarla buna mesafeli olanlar arasındaki mesafe gün geçtikçe açılıyor. Anlaşılan başta ahlaki düzlem olmak üzere gündelik hayatın bütün kompartımanlarında kapitalizmin büyüdü yapıları ilgi görüyor.

HASARLAR ORTADADIR

Hatta öylesine ki dinî tebliğde sınır tanımaz fantastik yollara tevessül eden usul ve adap yoksunu kimi aktivistler de kapitalizmle iş tutmaktan hiç mi hiç gocunmuyorlar. Öte yandan hasarlar ortadadır, kayıplar bir bir görünmeye başlamıştır. Sağlıklı ve tutarlı bir hayat tanzimi için bizi kendi şehvetine ortak etmeye çalışan kapitalizmle onun ilişki ağlarına dahil olmaksızın, itibar kazandırma stratejilerine tevessül etmeksizin toparlanmamız gerekir.

Sınıfsal dönüşüm yaşayan dindarların terk ettikleri alanlar ile ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Doğrusu en başta aile ve mahalle konusunda bir duyarlılık gerekiyor. Bunların çatırdadığını hepimiz görüyoruz. Bilgi ve eğitim dünyasında telafisi imkânsız gibi görünen gecikmişlikler, ihmalkârlıklar ve göz boyamacılıklar var. Şimdi bütün bunlara yeniden dönmek ve eksiklerimizi bir an önce tamamlamamız gerekir. Bilginin felsefesi, dostluğun rabitası, tahayyülün fikhî hangi terkiplerle geri dönecektir, meçhul. Ama ben hiç de umutsuz değilim. Sorunları bihakkın kavrayan ve sorumluluk sahibi olarak adım atmaktan şeref duyan insanların sayısı artıyor. Bir meskenet hâli vardı, amenna. Ama şimdi bu mağaradan çıkmayı ve insan içine karışarak maneviyatını güçlendirmeyi amaçlayan yeni bir zihniyet akışı var. Bu güzel bir şey. Hayatı iskalamayan, ruhbanlığa prim vermeyen, maneviyatı yücelten bir hava.

Kent dindarlığı kavramına değinmek istiyorum. Kent dindarlığı dediğimizde hangi dindarlığı dışarda bırakarak konuşuyoruz aslında?

-Her daim hareket halindeyiz ve dönüp dolaşıp kent mekânlarına akıyoruz. Köyü terk ettik ama köylülük şehrili bir kavram olarak tedavüle girdi. Kent hayatında curcuna

da var yalnızlık da. Ellerimizden tutacak birini aramamız boşuna değil. Kültürü zapt etmek, hafızayı güncellemek, şehre bir ucundan tutunmak ve bütün bunları yaparken yeni dalgalarda kaybolmamak, yanı başımızda oluşan anafollara girdaplara kapılmamak. Bunu bize ne sağlayabilir?

ŞEHİR: SIRTIMIZDAKİ YÜKLERİN DAHA GİRİŞİNDE BIRAKILDIĞI BİR YER

Kozmopolit bir dünyada sabitelerin önemi de ağırlığı da artıyor. Birlikte yaşama, kişisel tercihlerde esneme, tolerans ve temas halinde olma referans sistemine eza verecek düzeyde ilerliyor. Gelenekte bu çeşitliliğin asılları koruma konusunda ne diye bir sorun yaratmamış olduğuna bakmak gerekir. Bugün şehir, sırtımızdaki yüklerin daha girişinde bırakıldığı bir yer oldu. Bizi buraya kadar getiren şeyleri yük diye tanımladık. Hafifledik amenna, ama bir yer de tutamaz olduk. Yuvarlanan taş döndük velhasıl. Yuvarlanan taş yosun tutmazmış, aynen öyle oldu.

Özellikle medyada modern tercihlerin, seküler normların temel alındığı bir dil söz konusu. Son yüz yıllık süreçte medyanın din ve Müslümanlıkla kurduğu ilişkiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

-Medya bir manipülasyon aracı olarak kendini kabul ettirdi. O kadar ki kimi Müslüman medya mensupları da bu mecranın ancak böyle kullanılabilceği noktasında öteden beri eleştirdikleriyle aynı noktada gibiler. Medyanın genişlemesine paralel bir şekilde ilerleyen algı yönetme kapasitesi hem profesyonellik gerektiriyor hem de bu mecraların işleyişini bilmeyi.

BİLGİYİ KADİM REFERANSLARLA İLİŞKİLENDİRMEK GEREK

Yeni ilgiler, yüksek sorumluluklarla mücehhez yönelişler yok değil, az da değil. Ama daha fazla bir gayret gerekiyor. İblis deyince, Şeytan deyince bitmeyen bir saldırı var. Bu gürültüyü, bu izdihamı aşmak için bir yol olmalı. Ama bunun için de önce bilmek sonra da o bilgiyi kadim referanslarla ilişkilendirmek ve uzlaştırmak gerekiyor.

Görsel ve yazılı medyanın özellikle Ramazanda sergilediği performans için neler söylersiniz?

Bu seneye ağır bir saldırı altında girdik. Medyada bu sefer dinî temsiller ve bunların meşruiyeti tartışılıyor. Ömrü hayatımda medyanın Ramazanı kuşa çevirmek için neler yaptığını az çok biliyorum. Şimdi bu yönlendirmelere dahil olanların birlik ve dayanışma ruhunu sekteye uğratabilecek şekilde sözü ortada bırakan bir dedikoduculukla ortalığa ateşi saçtıklarını görüyorum. Buna alıştık.

Neredeyse her Ramazan ayında orucunu yediği için linç edilenlerle ilgili haberlerde olduğu gibi dinî hayatın modern hayat karşısında ne kadar iğreti,

saçma, kaba, biçimsiz kaldığını ima eden tartışmalara şahitlik ediyoruz. Veya denize girmekle, sakız çiğnemekle oruç bozulur mu türünden klişe konu başlıkları ile Müslüman halkın psikolojisi üzerinde nasıl bir etki oluşturuluyor?

Bunlar kötü şeyler. Dinî olanı sulandırmak ve saygınlığını azaltmakla ilgili çabalar. Bundan bir şey çıkmaz. Aslolan Müslümanların kendi kıymet ölçüleriyle kurdukları ilişkiyi nasıl sürdürecekleri. Açıkçası burada Ramazan vesilesiyle biraz daha yoğunlaşmak gerektiğini düşünüyorum. İslam dışı unsurların bilerek bilmeyerek İslam'a zarar verme çabası içinde olmaları muhakkak. Ama bize düşenin daha saygın bir din dilinde karar kılarak İslam'ı her geçen gün bitirmeye azmetmiş içerdeki ve dışardaki müdahillere karşı sağlam ve sahîh bir yol tutturmak. Bu da her müminin kendi iradesiyle kıvamına ulaşabilecek bir amaç.

Sorularımıza açık yüreklilikle cevap verdiğiniz için teşekkür ederim. Burada vurgulamam gereken bir şeyi izninizle sizinle paylaşmak isterim. Geçtiğimiz hafta ahirete uğurladığımız Kıymetli Akif Hocam, benden sizinle söyleşi yapmamı istemişti. Ramazan etrafında birtakım soruları size yöneltmemi ve Türkiye'de din ve inanç alanının ne yönde bir akışkanlığa sahip olduğunu sizden alabileceğimi söylemişti.

Akif Emre Ağabeye Allah'tan rahmet dilerim. Muhterem eşlerine ve diğer aile efradına taziyelerimi sunmak isterim. Bu beni daha da duygulandırdı. Akif Emre, sadece benim kuşağım üzerinde değil ümmetin dertleriyle bütünleşmiş pek çok kişinin hayatında da bilgisi ve entelektüel kişiliğinin yanı sıra duruşu ve asil söylemiyle de etkili olmuştur. Bu sorularınızı merhumun bir vasiyeti olarak karşılıyor, tekrar kendisine Allah'tan rahmet diliyorum.

Hülya Günaydın | Haberiyyat

Ropörtaj | 09:20, 29 Mayıs 2017 Pazartesi